
УДК 049.32+811.16

У СВІТЛІ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СЛОВ'ЯНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА

Aktualne problemy językoznawstwa słowiańskiego / red. nauk. Elena Koriakowcewa, Janina Gardzińska. — Siedlce : Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego, 2012. — 275 s.

Сьогодні вияскравлюється тенденція до зіставного вивчення слов'янських мов. Свідченням цього є Міжнародний науковий проект «Зіставне слов'янське словотворення», зініційований Комісією зі слов'янського словотворення при Міжнародному комітеті славистів 2007 року в м. Софії. У межах проекту проведено Міжнародні наукові семінари, що в них узяли участь представники десятиох європейських країн (Австрія, Білорусь, Болгарія, Литва, Польща, Росія, Сербія, Словенія, Україна, Чехія). Наразі за матеріалами наукових семінарів видано три монографічні збірники. Двоє перших — «Przejawy internacjonalizacji w językach słowiańskich» та «Aktualne problemy komparatystyki słowiańskiej: teoria i metodologia badań lingwistycznych» — побачили світ у 2009 році. 2011 року під егідою Міжнародного комітету славистів кафедра прикладної лінгвістики і логопедії та відділ історії польської мови Інституту польської філології і прикладної лінгвістики Природничо-гуманітарного університету в м. Седльце провели Міжнародний науковий семінар «Aktualne problemy językoznawstwa słowiańskiego». Наукові студії мовознавців — членів Комісії зі слов'янського словотворення з Росії, Сербії, Словенії, науковців з Інституту мовознавства РАН, Інституту української мови НАН України, дослідників з Івано-Франківського, Київ-

© Н.Г. ГОРГОЛЮК, 2014

ського, Московського, Нижньоновгородського, Сілезького, Торунського, Уральського, Воронежського, Вільнюського, Мариборського університетів, а також з Університету Яна Євангеліста Пуркіне в Усті-над-Лабем (Чехія) — видруковано в одноіменному монографічному збірнику за науковою редакцією О. Коряковцевої та Я. Гаджинської у 2012 році.

Збірник відкриває вступ авторства наукових редакторів, у якому викладено історію створення монографічної праці, а також подано анотації до наукових студій.

Монографічний збірник працювало структуровано за науковою проблематикою, відповідно до якої виокремлено два розділи. Домінантою першого розділу — *Studia słowotwórcze i leksykalno-semantyczne* —

постали дослідження сучасних дериваційних процесів на матеріалі польської, російської, української, сербської, чеської, болгарської, білоруської, литовської мов. Зіставному аспекту слов'янських мов у царині словотвірної проблематики присвячено праці Н.Ю. Авіної, Вас.В. Грещука, Вал.В. Грещук, О.І. Коряковцевої, В. Малджеєвої, Г.П. Нешименко, Ю.В. Романюк, Т.А. Черниш, М. Шидловської. На матеріалі польської мови виконане дослідження Я. Гаджинської, І. Куць, словенської — І.С. Брезник, сербської — Р. Драгічевич, російської — Л. Назаренко, Т.В. Попової, Т.І. Перовської, чеської — Р. Піскової.

Проблематика охоплює і синхронний, і діахронний аспекти, що вможливує витлумачення складних дериваційних процесів, увиразнює спільні та специфічні риси слов'янських мов. Зокрема, Т.О. Черниш (Київ, Україна) репрезентує реконструкцію і гніздову характеристику праслов'янських синонімів «зной», «жара». Авторка констатує, що розмаїття лексичних засобів засвідчує наявність низки синонімів для позначення аналізованого поняття, указує на діалектний характер поширення праслов'янських субстантивів із таким метеорологічним значенням.

По-новому опрацювала утрадиційнені підходи у витлумаченні невмотивованості мовного знака, другорядної ролі звуконаслідувальних слів у мові Р. Драгічевич (Белград, Сербія). Дослідниця заперечила другорядну роль звуконаслідувальних слів, відтворила спосіб трансформації значення праїндоевропейських або праслов'янських слів у значення фізичної чи психічної якості людини, проаналізувала словотвірні гнізда прикметників, утворених від звуконаслідувальних слів.

У науковій розвідці Я. Гаджинської (Седльце, Польща) схарактеризовано східнослов'янські риси в антропоніміці м. Седльце. Це один із аспектів наукового проекту авторки — укладання історико-етимологічного словника антропонімів жителів трьох прикордонних регіонів Польщі — Мазовії, Підляшшя, Малопольщі. Такий словник безперечно постане цінним науковим надбанням мовознавчої науки, історії й культури польського народу.

Зіставний аспект основоцентричних досліджень слов'янського словотвору репрезентовано в статті Вас.В. Грещука (Івано-Франківськ, Україна). Автор заакцентує на значущості словотвірної парадигми як комплексної системоутворювальної одиниці, її місці в зіставних дослідженнях і споріднених, і неспоріднених мов. Зіставне дослідження словотвірних парадигм на матеріалі польської і болгарської мови запропоновано в науковій розвідці В. Малджеєвої (Польща / Болгарія). Типологію і характерологію сучасного українського дієслівного словотворення на тлі російського і польського дослідила Ю.В. Романюк (Київ, Україна). Визначенню спільних і відмінних рис у словотворенні аналізованих мов прислужилися матеріали «Граматичного словника української літературної мови. Словозміна», який уклав колектив співробітників відділу структурно-математичної лінгвістики Інституту української мови НАН України. 2011 року цей словник побачив світ.

У контексті сучасних дериваційних процесів актуальними постають словотвірні прийоми когнітивного кодування, витлумачені в дослідженні О.І. Коряковцевої (Седльце, Польща). Авторка схарактеризувала системні / асистемні оказіоналізми, проаналізувала особливості утворення експресивних оказіональних хремотонімів за унікальними моделями за допомогою унікальних формантів, виявила механізми маніпулювання інформаційним, інтелектуальним та емоційним станом російських і польських споживачів реклами, що зумовлені й прогнозовані комунікативними й прагматичними чинниками.

Когнітивний підхід до витлумачення граматичних категорій запропонувала М. Шидловська (Катовіце, Польща). Авторка схарактеризувала категорії часу й темпоральності в болгарській і польській мовній картині світу.

Особливостям уживання фразеологізмів і сталих висловів у царині реклами присвячено дослідження І. Брезник (Марибор, Словенія). Заслуговує на увагу типологія модифікацій аналізованих одиниць, розпрацьована авторкою в межах основних теоретичних принципів інтертекстуальності та стилістики реклами.

Актуальністю й новизною марковані наукові розвідки, присвячені аналізу сучасних дериваційних процесів у російській мові на матеріалі ЗМІ. Л.В. Рацібурська і Н.О. Самилічева (Нижній Новгород, Росія) визначили способи словотворення, що наразі превалюють у сучасних російських ЗМІ, окреслили основні тенденції в російському словотворенні, які вияскравилися на рубежі XX—XXI сторіч. Оказіональне

словотворення в мові російських ЗМІ схарактеризовано в статті Л. Назаренко (Усті-над-Лабем, Чехія). Проблемі регіональних особливостей російського словотворення в міжмовній комунікації присвячена стаття Н.Ю. Авіної (Вільнюс, Литва). Матеріалами дослідження послуговували усне мовлення жителів м. Вільнюса в умовах литовсько-російсько-польсько-білоруської мовної взаємодії та російськомовні газети Литви. Дослідниця заакцентує на функціонально-стилістичних особливостях аналізованих дериватів (слів-гібридів та словотвірних кальок), що увиразнюють закономірні риси мовленнєвої діяльності комунікантів у ситуації мовної взаємодії.

Активізація процесу запозичення аббревіатур-англізмів, що продукують новий тип похідних одиниць — поліграфіксати, особливості їхньої вимови й написання в сучасній російській мові зумовили появу наукової розвідки Т.В. Попової та Т.І. Перовської (Єкатеринбург, Росія). Предметом наукового зацікавлення авторів послугувала верхівка російського словотвірного гнізда, мотивованого запозиченою аббревіатурою VIP / ВІП, що сьогодні активно функціонує в слов'янських мовах.

Словотвірна організація найновіших англізмів, що репрезентують найменування в царині інформаційних технологій, та особливості їхнього функціонування в чеській мові схарактеризувала Р. Піскова (Брно, Чехія). Цінними є зауваги авторки щодо конкурентоспроможності власних і запозичених афіксів.

Дослідження Г.П. Нешиченко (Москва, Росія) присвячене проблемі утворення парних фемінативів у контексті типологічної характеристики російської, чеської і польської мови. У статті простежено специфіку та динаміку категорії парних фемінативів у просторі й часі. Важливим елементом дослідження є фіксація зародження нових тенденцій побудови і функціонування парних фемінативів, окреслення перспективи їхнього розвитку.

У науковій розвідці І. Куць (Седльце, Польща) заакцентовано на словниковому багатстві польської лексики на позначення одиниць вимірювання полів, луків, посівів та осель, зафіксованої в нотаріальних документах ХІХ сторіччя м. Лукова, яка має різні територіальні, регіональні та діалектні вияви.

Феноменові гуцульського діалекту та його маніфестації в українській і польській художній літературі присвячена стаття Вал.В. Грещук (Івано-Франківськ, Україна). Прикметно, що найколеритнішим серед українських говорів — гуцульським діалектом — послуговуються не тільки в українській художній літературі, а й у польській.

Заслуговує на увагу і другий розділ збірника, що репрезентує праці, присвячені лінгвокультурологічній проблематиці та особливостям викладання мови як іноземної — *Kulturowe i glottodydaktyczne aspekty językoznawstwa słowiańskiego*.

Проблема аналізу змістового наповнення загальнолюдських цінностей у польській культурі розпрацьована в статті-проекті Є.Ф. Тара-

сова (Москва, Росія). У межах пропонованого проекту подано програму дослідження, схему опису змісту конкретної загальнолюдської цінності, а також низку наукових проблем, що їх заплановано розв'язати. Логічно структурований науковий проект прогнозує ґрунтовність подальших досліджень. Досвід аналізу квантитативних характеристик слов'янської синонімії як одну зі спроб віднайти прийоми семантичної класифікації лексики і випрацювання її метамови запропонувала І.А. Меркулова (Воронеж, Росія).

Лінгвокультурологічне дослідження російської і англійської фраземіки репрезентовано в науковій розвідці І.В. Зикової (Москва, Росія). Застосування синергетичного методу вможливило витлумачення змістового плану фразеологічного знака як послідовно синтезованого, складно структурованого, системного, культурно детермінованого концептуального утворення, що виформовує фразеологізм як особливий культурно-мовний знак.

Дослідженню фразеологічних одиниць російської і чеської мов, особливостям їхнього вживання в бізнес-комунікації присвячена наукова розвідка Я. Целерової (Усті-над-Лабем, Чехія). У фокусі наукових зацікавлень М. Хадкової (Усті-над-Лабем, Чехія) — фразеологія та ідіоматика чеської мови. Авторка заакцентовує на особливостях навчання іноземців, зокрема умінні якісно послуговуватися арсеналом чеської фраземіки.

Пропоновані лінгвістичні студії ґрунтовні й оригінальні. Вони засвідчують високий науковий рівень рецензованої праці. Актуальність розпрацьованої проблематики, її репертуар виформовують підґрунтя для подальших наукових дискусій, слугують своєрідним запрошенням до наукового діалогу.

Заслужують на пошану наукові редактори монографічного збірника «Aktualne problemy językoznawstwa słowiańskiego» — Олена Коряковцева і Яніна Гаджинська, чия фахова майстерність посприяла високій оцінці наукової праці та культури її видання.

Ніна ГОРГОЛЮК (м. Київ)

Рецензію отримано 19.09.2013

Nina Gorgoluk

Kyiv

IN THE LIGHT OF URGENT
PROBLEMS OF SLAVIC LINGUISTICS

Book review on: Aktualni Problemy Slovianskoho Movoznavstva / Olena Koriakovtseva (scientific ed.), Yanina Gadzhynska (scientific ed.). — Siedlce: Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego, 2012. — 275 S.